

ಬಿಜ್ಜಾವರ ಮಹಾನಾಡ ಪ್ರಭುಗಳು

ಡಾ. ಆರ್.ಕಾವಲ್ಲಮ್ಮ

Mahanada Prabhu's in Bijjavara

Dr. R.Kavallamma
Associate Professor
Dept. of History,
Govt. Arts College
Bangalore-560001

ಮಧುಗಿರಿ ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಉಪವಿಭಾಗ ಕೇಂದ್ರ. ಇದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಾಗೂ ಭೌಗೋಳಿಕ ಮಹತ್ವ ಹೊಂದಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಮಧುಗಿರಿ ಬೆಟ್ಟವು ಸಮುದ್ರ ಮಟ್ಟಕ್ಕಿಂತ ಸುಮಾರು 3935 ಅಡಿ ಎತ್ತರವಿದ್ದು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪಾಶ್ವಗಳಿಂದ ವೀಕ್ಷಿಸಿದರೆ ವಿವಿಧ ಆಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಏಷ್ಯಾಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಏಕಾಗ್ರ ಶಿಲೆಯಾಗಿದ್ದು ದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟವೆಂಬ ಅಭಿಧಾನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿದೆ. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮಧುಗಿರಿ ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದ್ದು ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಧುಗಿರಿ ಎಂದಾಗಿದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. 15ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರ ಮನ್ನಣೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿ ಏಳಿಗೆಗೆ ಬಂದ ಮಹಾನಾಡು ಪ್ರಭುಗಳು ತಮ್ಮ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮುಮ್ಮಡಿ ಪಟ್ಟಣ ಬಿಜ್ಜಾವರ, ಮಧುಗಿರಿಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸಿದರು. ಇವರನ್ನು ಬಿಜ್ಜಾವರ ಪುರಾಧೀಶ್ವರರು ಮಹಾನಾಡು ಪ್ರಭುಗಳು ಮುಮ್ಮಡಿ ಪ್ರಭುಗಳು ಎಂದು ಶಾಸನಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.

ಮಹಾನಾಡ ಪ್ರಭುಗಳ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು ಪೂರಕವಾದ ಶಾಸನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆ. ಲಭ್ಯವಿರುವ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲೂ ದಾನ ಶಾಸನಗಳೇ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿವೆ. ಹೇರಳವಾಗಿ ದೊರೆಯುವ ಸತಿಕಲ್ಲು ಮತ್ತು ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು ತ್ಯಾಗ ಮತ್ತು ಶೌರ್ಯವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತವೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಆಧಾರಗಳಾದ ಮಹಾನಾಡು

ಪ್ರಭುಗಳ ವಂಶವಳಿ, ಇಮ್ಮಡಿ ಚಿಕ್ಕಭೂಪಾಲ ಸಾಂಗತ್ಯ, ಮುಮ್ಮಡಿ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಮೆಕೆಂಜಿಯವರ ಮಧುಗಿರಿ ಕೈಫಿಯತ್ತು, ಇತರೆ ಅನುಸಾಂಗಿಕ ಕೃತಿಗಳು ಹಾಗೂ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯರು ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿಗಳು, ಜನಪದ ಕಥೆಗಳು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪೂರಕ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ.

ಬಜ್ಜಾವರ ಮಹಾನಾಡು ಪ್ರಭುಗಳ ವಂಶಾವಳಿಯು ವಿವರಿಸುವಂತೆ ಮಾರೇಗೌಡರು ಮತ್ತು ಅವರ ಆರು ಜನ ಸಹೋದರರು ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸು ಹರಿಹರನ ಅನೇಕ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡು ಅವನ ವಿಜಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅರಸನ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರು. ಹರಿಹರನು ಇವರಿಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಗೌರವ ಮತ್ತು ಬಹುಮಾನ ನೀಡಿ ಹೊಸ ನಾಡುಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಇವರನ್ನು ಮಹಾನಾಡು ಪ್ರಭುಗಳೆಂಬ ಬಿರುದು ನೀಡಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದರು.

ವಿಜಯನಗರ ದೊರೆಗಳಿಂದ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆದ ಮಾರೇಗೌಡ ಮತ್ತು ಆತನ ಸಹೋದರರಾದ ಕಾಳಣ್ಣಗೌಡ, ಕೋಲಾರದಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನಪ್ಪಗೌಡ, ತೆರಿಯೂರಿನಲ್ಲಿ ಕಾಳಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡ, ಗುಬ್ಬಿ ಹೊಸಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ರಾಮಪ್ಪಗೌಡ, ಎಣ್ಣೆಗೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಗಪ್ಪಗೌಡ, ಚೇಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಹಿರೇಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡ, ನೆಲಸಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಆಚ್ಚಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹಿರಿಯನಾದ ಮಾರೇಗೌಡ (ಕ್ರಿ.ಶ.1399) ಶಾಲವಾಹನ ಶಕ 1321 ವಿಕ್ರಮನಾಮ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ಜಯಮಂಗಲ ನದಿ ತೀರದ ಆಯಕಟ್ಟಿನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಊರೊಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಮುಮ್ಮಡಿ ಪಟ್ಟಣವೆಂದು ಹೆಸರಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಮುಮ್ಮಡಿ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ಮುಮ್ಮಡಿ ಪಟ್ಟಣ ಸುಮಾರು 18 ಮೈಲು ವಿಸ್ತಾರವಿದ್ದು ಬಲವಾದ ಕೋಟೆಗೆ ಕಂಚಿನ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಹಾಳಾದ ಕೋಟೆಯ ಗೋಡೆ ಮುರಿದು ಬಿದ್ದಿರುವ ವಿವಿಧ ದೇವತಾ ವಿಗ್ರಹಗಳು 9 ಕಣ್ಣಿನ ಬಾವಿಗಳು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿವೆ.

ಮಾರೇಗೌಡನಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಈ ವಂಶದ ಆಳ್ವಿಕೆ ಮುಮ್ಮಡಿ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲ ವೈಭವಯುತವಾಗಿ ಅವಾ ಮಗ ವೀರೇಗೌಡನಿಂದ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ. ಇವನು ಮುಮ್ಮಡಿ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಇವರ ಮಗ ದೊಡ್ಡೇಗೌಡನ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಹಮನಿ ಸುಲ್ತಾನರ ದಾಳಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ ಮುಮ್ಮಡಿ ಪಟ್ಟಣ ನಾಶ ಹೊಂದಿತು. ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡೇಗೌಡರು ಮರನ ಹೊಂದಿದರು. ದೊಡ್ಡೇಗೌಡರ ಮಗ ಹಿರೇ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡರು ಅಪ್ರಾಪ್ತ ವಯಸ್ಸಿನವರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ತುಂಗವಟಿಯ ಗೌಡರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ದೊಡ್ಡವರಾದ ಮೇಲೆ ಅಳಿದುಕೊಂಡ ಮುಮ್ಮಡಿ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಬಂದರು.

ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯರ ಅಪ್ಪಣಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕ 1446 (ಕ್ರಿ.ಶ.1524) ನೇ ಪಾರ್ಥಿವ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ಬಿಜ್ಜಾವರ ನಗರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ನಗರಕ್ಕೆ ಬಲವಾದ ಕೋಟೆ ಅದರೊಳಗೆ ವೀರಭದ್ರ ದೇವಸ್ಥಾನ ಹಾಗೂ ಒಂದು ಕೊಳವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ತಮ್ಮ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಮುಮ್ಮಡಿ ಪಟ್ಟಣದಿಂದ ಬಿಜ್ಜಾವರಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಿದರು. ಬಹಮನಿ ಸುಲ್ತಾನರ ದಾಳಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕವರಾಗಿದ್ದ ಇವರಿಗೆ ಆಶ್ರಯನೀಡಿ ಪೋಷಿಸಿದ ತುಂಗವಟಿಯ ಹರಿನರಸಯ್ಯನವರ ಸಂತತಿಯವರಾದ ಮಲ್ಲರಸಯ್ಯನವರಿಗೆ ಉನ್ನತ ಪದವಿಯನ್ನು ನೀಡಿದರು. (ತಮ್ಮ ನಾಡಿಗೆ ಶ್ರೀ.ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಕರೆಸಿ ಶ್ರೀಚಕ್ರವನ್ನು ಹಾಕಿಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಸುಂದರ ಬಿಜ್ಜಮಹಾದೇವಿಯ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ.² ಅಂದಿನ ರಕ್ಷಣಾ ದೇವತೆಯಾದ ಬಿಜ್ಜಮಹಾದೇವಿಯು ಇಂದುದಂಡಿನ ಮಾರಮ್ಮನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಳಾಗಿದ್ದು ಮಧುಗಿರಿ ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಅಲ್ಲದೆ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ದನಗಲ ಭಾರಿ ಜಾತ್ರೆ ನೆಡೆಯುವುದಲ್ಲದೆ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೇಳದ್ದನ್ನು ಕೊಡುವ ಶಕ್ತಿ ದೇವತೆಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ವಂಶಾವಳಿಯು ಹಿರೇಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡರ ದೀರ್ಘ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ನಂತರ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮಗ ಕರಿತಿಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ ಪಟ್ಟಕಟ್ಟ ಗುರು ತೋಂಟದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗನ ಸ್ಮರನೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಲಾಸವಾಸಿಗಲಾದರು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಭುಗಳ

ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದ ದಿನಾಂಕವಾಗಲಿ ಮರಣದ ದಿನಾಂಕದ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಇವರ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಆಜ್ಞಿಕೆಯ ಅವಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

ಹಿರೇಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡನ ಅನಂತರ ಅವನ ಮಗ ಕರಿತಿಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡನು ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. (ಹಿರೇಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡನ ಅನಂತರ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬರುವ ಮಹಾನಾಡ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡ ಎಂಬ ನಾಮ ವಿಶೇಷನ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ರೂಢಿಯಲ್ಲರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.) ಇವರು ಅತ್ಯಂತ ಬಲಶಾಲಿಗಳು, ಧೈರ್ಯವಂತರು ಆಗಿದ್ದರು. ತಾಳಕೋಟಿ ಯುದ್ಧ ನಂತರ ಪೆನುಗೊಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಒಂದನೆಯ ಶ್ರೀರಂಗರಾಯನು ಅನೇಕ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಸಹಾಯವನ್ನು ನೀಡಿ ಅವರ ಪರಮನಿಷ್ಠರಾಗಿಯೇ ಮುಂದುವರೆದರು. ಕ್ರಿ.ಶ.1577ರಲ್ಲಿ ಆದಿಲ್ ಷಾಹಿಗಳು ಪೆನುಗೊಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾದ ಚನ್ನಪಟ್ಟಣದ ಜಗದೇಕರಾಯರು ಮತ್ತು ಕರಿತಿಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡರು ಶ್ರೀರಂಗರಾಯರಿಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ನಿಂತು ಶತ್ರುಸೈನ್ಯ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟುವಲ್ಲಿ ಕಾರಣರಾಗಿದ್ದರು. ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡರ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಶ್ರೀರಂಗರಾಯರು ವಂಕಣಿ ಎಂಬ ಆಯುಧವನ್ನು ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಹರಿದ್ರಾದ್ವಜ, ಪಟ್ಟನಾಭಿಘಂಟಿ ಇವು ಬಾವಲಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಸನ್ಮಾನಿಸಿದರು.³ ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಇಮ್ಮಡಿ ಚಿಕ್ಕಭೂಪಾಲ ಸಾಂಗತ್ಯ ಕೃತಿಯು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲದ ಈ ವಂಶದರಸರು ಬಿಜ್ಜಾವರ ಪುರಾಧೀಶ್ವರರೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ.

ಕರಿತಿಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡನ ಯಶಸ್ವೀ ಆಜ್ಞಿಕೆಯ ನಂತರ ಇವನ ಮಗ ಇಮ್ಮಡಿ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡನು ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಗುರು ತೋಂಟದ ಸಿದ್ಧಲಂಗೇಶ್ವರರ ಅನುಗ್ರಹದಿಷ್ಟು ಕರಿತಿಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡ ಮತ್ತು ಸೋಮಾಂಬೆಯ ಮಗನಾಗಿ ಜನಿಸಿದ ಇವರು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಸಾಹಸ ಗುಣ ಹಾಗೂ ಧರ್ಮನಿಷ್ಠ ಗುಣಗಳನ್ನು ಜನ್ಮತಃ ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಬಿಜ್ಜಾವರ ಮಹಾನಾಡ ಪ್ರಭುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ರಾಜಧಾನಿ ಬಿಜ್ಜಾವರವನ್ನು ಮಹಾ ವೈಭವಯುತವಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತರಿಗೆ, ಕವಿಗಳಿಗೆ, ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರು.

ಇಮ್ಮಡಿ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ಕೈಗೊಂಡ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಡಿಗೇಶಿಯ ಪಾಳೆಯಗಾರ ನಾಗೀರೆಡ್ಡಿ, ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸು ವೆಂಕಟಪತಿರಾಯ, ಅಳಯ ಎಲ್ಲೆಂದ್ರ, ಹಾವಳಿ ಭೈರೇಗೌಡ ಹಾಗೂ ಕೊರಟಗೆರೆಯ ರನಭೈರೇಗೌಡರೊಂದಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಯುದ್ಧಗಳು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿವೆ. ಈ ಯುದ್ಧಗಳ ನಂತರ ಇಮ್ಮಡಿ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡನ ರಾಜ್ಯವು ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಮಡಕಶಿರ, ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಕೊರಟಗೆರೆ, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜಯಮಂಗಲಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡೇರಿ, ದಂಡಿನದಿಬ್ಬದವರೆಗೂ ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡಿತು. ಪೆನುಗೊಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಘುರಾಯರ ನಂತರ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು ವೆಂಕಟಪತಿರಾಯರು ತಮ್ಮ ಅನುಮತಿ ಇಲ್ಲದೆ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡರು ಕೈಗೊಂಡ ವಿಸ್ತರಣಾ ನೀತಿಯು ಅವರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಭಾವನೆಯುಂಟುಮಾಡಿತು. ಕೋಪಗೊಂಡ ರಾಯರು ಜಗದೇವರಾಯರನ್ನು ಸೈನ್ಯ ಸಮೇತನಾಗಿ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡರ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಲು ಜಗದೇವರಾಯನು ಸೋತು ಹಿಮ್ಮುರುಗಿದನು. ಇದರಿಂದ ವೆಂಕಟಪತಿರಾಯ ತಾನೇ ಸೈನ್ಯ ಅಮೇತ ಬಂದು ಸಿದ್ಧಾಪುರದ ಬಳಿ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟರು. ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಮುಖಾಮುಖಿ ತೋರಿಸುವುದು ಅಪಾಯಕರವೆಂದು ಅರಿತ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡ ರಾತ್ರಿ ಗಾಢ ನಿದ್ರೆಯ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ನಿಷ್ಠಾವಂತ ಭಟರೊಂದಿಗೆ ಪಾಳೆಯವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ದೊರೆಗಳಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಗದಂತೆ ಮಂಚ ಸಮೇತ ಮಧುಗಿರಿ ದುರ್ಗದ ಮೇಲೆ ಇಳಿಸಿದರು. ಮಂಜಾನೆ ರಾಯರಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾಜೋಚಿತ ಕಾಣಿಕೆ ಸಮೇತ ಕೈಮುಗಿದು ನಿಲ್ಲಲು ಮನ್ನಿಸಿದ ವೆಂಕಟಪತಿರಾಯರು ರಾಜ ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದರು.⁴ 'ಈ ಮೇಲಿನ ಘಟನೆಯನ್ನು ಇಮ್ಮಡಿ ಚಿಕ್ಕಭೂಪಾಲ ಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಚಿಕ್ಕಭೂಪಾಲನ ಯುದ್ಧಗಳೆಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖವಾದುದೆಂದರೆ ಹರವೆಕೋಟೆ ಯುದ್ಧ, ಇವನ ಆಸ್ಥಾನ ಕವಿ ಮಾಲ್ಲಕಾರ್ಜುನನು ರಚಿಸಿರುವ ಇಮ್ಮಡಿ ಚಿಕ್ಕಭೂಪಾಲ ಸಾಂಗತ್ಯ ಕೃತಿಯ ವಸ್ತು ವಿಷಯ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡ ಮತ್ತು ಅವರ ಮಗ ತೊಟೆಂದ್ರರು ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ತೋರಿದ ಸಾಹಸವೇ ಆಗಿದೆ. ಹೊಳವನಹಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಕೊರಟಗೆರೆ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ

ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ರಣಭೈರೇಗೌಡನ ರಾಜ್ಯ ವಿಸ್ತರಣಾ ನೀತಿಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ಅವನೊಂದಿಗೆ ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರದ ನಾಡಪ್ರಭು ಹಾವಳಿ ಭೈರೇಂದ್ರನು ಇಮ್ಮಡಿ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದ ಮೀಡಿಗೆಶಿ ಕೋಟೆಯನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು.⁵ ಅಲ್ಲದೆ ವೆಂಕಟಪತಿರಾಯರು ರಾಜಧಾನಿ ಪೆನುಗೊಂಡೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ನೋಡಿ ಮೋಸದಿಂದ ಪೆನುಗೊಂಡೆ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂಪತ್ತನ್ನೆಲ್ಲಾ ದೋಚಿದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಚಿಕ್ಕಭೂಪಾಲನು ಹಾವಳಿ ಭೈರೇಂದ್ರನೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧ ಸಾರಿದನು. ಇವನ ಹಿರಿಯ ಮಗ ತೋಟೇಂದ್ರನು ತಂದೆಯೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಧಾವಿಸಿ ಹಾವಳಿ ಭೈರೇಂದ್ರನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹಾಳುಗಡವಿ ಹರವೆಕೋಟೆಯನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಇದರಿಂದ ಹೆದರಿದ ಭೈರೇಂದ್ರ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಇದಕ್ಕೊಪ್ಪದ ಚಿಕ್ಕಭೂಪಾಲ ಯುದ್ಧ ಮುಂದುವರಿಸಿದನು. ಆದವ ಮಗ ತೋಟೇಂದ್ರನು ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲ ಸಾವನ್ನಪ್ಪಿದ್ದರಿಂದ ಈ ಕೊರಗಿನಲ್ಲ ಚಿಕ್ಕಭೂಪಾಲನು ಸಾವಿಗೀಡಾದನು.⁶

ಚಿಕ್ಕಭೂಪಾಲನು ಕೇವಲ ಯುದ್ಧ ವೀರನಾಗಿರದೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ನಿರ್ಮಾಪಕ ಹಾಗೂ ಕವಿಜನ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಅಶ್ರಯದಾತನಾಗಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಗುರು ತೋಟದ ಸಿದ್ಧಲಂಗೇಶ್ವರರ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಕ್ರಿ.ಶ.1593 ರಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಾಪುರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಭದ್ರವಾದ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಹಾಗೂ ವೀರಭದ್ರ, ಗಣಪತಿ, ಭೈರವ ಮುಂತಾದ ಪಂಚದೇವಾಲಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು.⁷ ಇಂದಿಗೂ ಗಣಪತಿ, ಭೈರವ ಮತ್ತು ವೀರಭದ್ರ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಕೋಟೆಯ ಬಹುತೇಕ ಭಾಗ ನಾಶ ಹೊಂದಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.1601 ರಲ್ಲಿ ಮಧುಗಿರಿ ಏಕಾಗ್ರಶಿಲೆಯ ಕಡಿದಾದ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲ ಬಲವಾದ ಕೋಟೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ತನ್ನ 2ನೇ ಮಗ ಚನ್ನಪ್ಪಗೌಡನು ಕಾಲ ಮರಣಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾದ್ದರಿಂದ ಅವನ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಚನ್ನರಾಯದುರ್ಗವನ್ನು ಕ್ರಿ.ಶ.1613 ರಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಿ, ದುರ್ಗದ ಮೇಲೆ ಚನ್ನಕೇಶವ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು.⁸

ಇಮ್ಮಡಿ ಚಿಕ್ಕಭೂಪಾಲನಿಗೆ ಇದ್ದ ಮೂರು ಜನ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ಮಗ ತೋಟೇಂದ್ರನು ಹರವೆಕೋಟೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿದರೆ, 2ನೇ ಮಗ ಚನ್ನಪ್ಪಗೌಡನು ಅಕಾಲ ಮರಣ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. 3ನೇ ಮಗ ಸಪ್ಪೇಂದ್ರನು ಇಮ್ಮಡಿ ಚಿಕ್ಕಭೂಪಾಲನ ಅನಂತರ ಗುರು ಬೋಳಬಸವೇಶ್ವರರ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದು ಮುಮ್ಮಡಿ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಇವನ ಕಾಲದ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಧನೆಗಳೆಂದರೆ ತಮ್ಮ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಬಿಜ್ಜಾವರದಿಂದ ಮಧುಗಿರಿಗೆ ಬದಲಾಯಿಸಿ ಅದನ್ನು ಹರಿಹರದ ಸಂಗಮ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇಂದಿಗೂ ಈ ಎರಡು ದೇವಾಲಯಗಳು ಮಧುಗಿರಿ ಊರಿನ ಮಧ್ಯೆ ಸುಂದರವಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.1646ರಲ್ಲಿ ಮಧುಗಿರಿ ದುರ್ಗದ ಮೇಲೆ ನೀರಿನ ವಸತಿಗಾಗಿ ಹನುಮನ ದೊಣೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಹನುಮ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ.⁹ ಈ ದೊಣೆಯನ್ನು ಈಗ ಭೀಮನ ದೊಣೆ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಅನೇಕ ಕಣಜಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಕರಿಕೆರೆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ "ತಮ್ಮ ಅಳಿಯನಿಗೆ ಉಂಬಳಿಯಾಗಿ ನೀಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅನೇಕ ದಾನ ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಪರೋಪಕಾರಿಗಳಾದ ಮುಮ್ಮಡಿ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡರ, ಸಿರಾ ಪಾಳೆಯ ಪಟ್ಟಿಗೆ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದಾಗ ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಂಗಪ್ಪರಾಜು ಮತ್ತು ಆತನ ಮಕ್ಕಳು ಸಾವಿಗೀಡಾದರು. ಈ ಸಂತತಿಯ 8-10 ವರ್ಷದ ರಾಮಪ್ಪರಾಜು ಮತ್ತು ಸರ್ಜಪ್ಪರಾಜು ಇವರಿಗೆ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ನೀಡಿ ಸಕಲವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಕಲಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಐದು ಸಾವಿರ ಸೀಮೆ ಕೊಟ್ಟು ರತ್ನಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ತಂದರು."¹¹ ಸಂಪಾದನೆ ಶಿವಅಪ್ಪ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ರತ್ನಗಿರಿಯಿಂದ ಮುಮ್ಮಡಿ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡನಿಗೆ ನಿರೂಪ ಒಂದನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದು¹² ಅದರಿಂದ ರತ್ನಗಿರಿ ರಾಜ ಹಾಗೂ ಮಹಾನಾಡ ಪ್ರಭುಗಳ ಮೈತ್ರಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡುತ್ತದೆ.

ಮುಮ್ಮಡಿ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡ ರಾಜ್ಯದ ಏಳಿಗೆಗಾಗಿ ಅನೇಕ ಊರು, ಕೆರೆ ಕಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಅನೇಕ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಆಶ್ರಯಧಾತ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸ್ವತಃ

ಕವಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಈತನು ಅಭಿನವ ಭರತಸಾರ ಸಂಗ್ರಹ ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸಂಗೀತಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೃತಿಯು ಅವರ ಸಂಗೀತಾಭಿಮಾನವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಕೃತಿಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅನೇಕ ಚರುದುಗಳು ಮುಮ್ಮಡಿ ಚಿಕ್ಕಭೂಪಾಲನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ.¹³

ಗುರು ಬೋಳೇಶ್ವರರ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದು ಪಟ್ಟಾಭಿಷಕ್ತನಾದ ಮುಮ್ಮಡಿ ಚಿಕ್ಕಭೂಪಾಲ ವೈಭವಯುತವಾಗಿ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದನು. ಮಲ್ಲಕಾರ್ಜುನ ಕವಿಯು ಇವನ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಬದುಕುಳಿದಿದ್ದರು. ತನ್ನ ಕೃತಿ ಇಮ್ಮಡಿ ಚಿಕ್ಕಭೂಪಾಲ ಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲ ಶ್ರೀಗಿರಿ ಕಕೋದ್ಗಿರಿ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಮನಾಗಿ ಮದ್ದಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲೇಶ ಮಂದಿರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ದಿನ ನಿತ್ಯ ಅಂಗಪೂಜೆ, ಜಂಗಮ, ದಾಸೋಹಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿ ಧರ್ಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದನೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ.¹⁴

ಮುಮ್ಮಡಿ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡನು ತನ್ನ ಮುವರು ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಂಗಪ್ಪಗೌಡನಿಗೆ ಮಿಡಿಗೇಶಿಯನ್ನು ಹಿರೇತೋಂಟಪ್ಪಗೌಡನಿಗೆ ಚನ್ನರಾಯನ ದುರ್ಗವನ್ನು, ಕಾಳಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡನಿಗೆ ಮದ್ದಗಿರಿಯನ್ನು ಹಂಚಿದನು. ಮಹಾನಾಡ ಪ್ರಭುಗಳ ಆಜ್ಞೆಯು ಮುಮ್ಮಡಿ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡನವರಿಗೆ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಘಟ್ಟವಾಗಿ ಮತ್ತು ಬಲಯುತವಾಗಿ ಬೆಳೆದರೆ ನಂತರ ಬಂದ ದೊರೆಗಳು ದುರ್ಬಲರಾಗಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಆ ವೇಳೆಗಾಗಲೆ ವಿಜಯನಗರದರಸರ ಆಜ್ಞೆ ಪೂರ್ಣ ನಾಶಹೊಂದಿ ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರು ಪ್ರಬಲರಾದರು.¹⁵ ಆದರೆ ಈ ಮೂವರಲ್ಲಿ ಕಾಳಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡನು ಮುತ್ತಡಿಯಾಗಿದ್ದು ಮದ್ದಗಿರಿಯ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿದ್ದನು. ಇವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಪ್ರಮುಖ ಘಟನೆಗಳೆಂದರೆ ಶಿವಪ್ಪನಾಯಕನೊಳಗೊಂಡಂತೆ ಅನೇಕ ನಾಯಕರು ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸು ಶ್ರೀರಂಗರಾಯನ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಮತ್ತೆ ದೊರಕಿಸಿ ಕೊಡುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಕಾಳಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡನು ಪಾಲ್ಗೊಂಡು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದರು.

ಆದರೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ವಿಫಲಗೊಂಡು ಶ್ರೀರಂಗರಾಯನು ತಲೆ ಮರೆಸಿಕೊಂಡು ಹೊದನು.¹⁶ ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕಾಳಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡನಿಗೆ ನೆರವಾದ ರಂಗೇಗೌಡನಿಗೆ ಶ್ರೀರಂಗರಾಯನು ನಿರೂಪವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಈ ನಿರೂಪದ ಮೇರೆಗೆ ರವ್ವೇಗೌಡರಿಗೆ ಮದ್ದಗಿರಿ ಮತ್ತು ಕಮ್ಮದಕೋಟೇಗಳ ಗೌಡಿಕೆ ನೀಡಿ ಬಾರಾಬಲೂತಿ (ಆಯಾ ಪದ್ಧತಿ) ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ವಮೃಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವಂತೆ ಸನ್ನದು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟನು. ಕೆಳಗಡೆ ಕಾಲಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡನು ಮತ್ತು ದಳವಾಯಿ ಹರಿನರಸಯ್ಯ ಮುನಷಿ ರಂಗನಾಥರಾಯ, ಪ್ರಧಾನ ಭಾಸ್ಕರಪಂತ ಮುಂತಾದವರ ರುಜುವಿದೆ ಎಂದು ವಂಶಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕಾಳಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡನ ಅನಂತರ ಇವರ ಮಕ್ಕಳಾದ ರಾಮಪ್ಪಗೌಡ ಮತ್ತು ತಿಮ್ಮಪ್ಪಗೌಡರಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅಂತಹ್ಕಲಹವುಂಟಾಗಿ ತಿಮ್ಮಪ್ಪಗೌಡನು ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರ ಸಹಾಯವನ್ನು ಕೋರಿದನು. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ವಿಸ್ತರಣಾಕಾಂಕ್ಷಿಗಳಾದ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರಿಗೆ ಸದವಕಾಶ ದೊರೆಯಿತು. ದಳವಾಯಿ ದೇವರಾಜಯ್ಯನ ಮುಖಂಡತ್ವದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಮೈಸೂರು ಸೇನೆ ಪ್ರಮುಖ ದುರ್ಗಗಳಾದ ಚಿಜ್ಜಾವರ, ಮದ್ದಗಿರಿ, ಚನ್ನರಾಯನದುರ್ಗ, ವೀರಣ್ಣದುರ್ಗ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ದುರ್ಗಗಳನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿತು.¹⁷ ಈ ಪ್ರದೇಶಗಳ ದಿಗ್ವಿಜಯವನ್ನು ಗೀತಗೋಪಾಲದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ಅಧೀನವಾದರೆ ಈ ಇಬ್ಬರು ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರು ಶ್ರೀರಂಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಸೆರೆಯಾದರು. ರಾಮಪ್ಪಗೌಡನ ಮಗನಾದ ಕಾಳಪ್ಪಗೌಡನು ಮೈಸೂರು ಅರಸರಲ್ಲಿ ಬೇಡಲು 30 ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಇವರನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿ ಮಿಡಿಗೇಶಿಯನ್ನು ಜಹಗೀರಾಗಿ ನೀಡಿದರು. ನಂತರ ಮೈಸೂರು ರಾಜರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಆಳ್ವಿಕೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು. ಆನಂತರ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಮತ್ತು ಟಿಪ್ಪುಸುಲ್ತಾನರು ಮಧುಗಿರಿಯನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಪತೇಹಾಬಾದ್ ಎಂದು ಕರೆದರು. ಟಿಪ್ಪುವಿನ

ಕಾಲದಲ್ಲ ಮದ್ದಗಿರಿಯನ್ನು ಚನ್ನಪ್ಪಗೌಡನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲ 1791ರಲ್ಲ ಮರಾಠರು ಕೋಟೆಯನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ನಂತರ ಟಿಪ್ಪು ಮದ್ದಗಿರಿಯನ್ನು ಮರಾಠರಿಂದ ಪುನಃ ಪಡೆದನು. ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ಅರಸರ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಮದ್ದಗಿರಿಯು ಅವರ ಕಾಲದಲ್ಲ ಹಲವಾರು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಕಂಡಿತು. ನಂತರ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲ ಸೇರಿಹೋಯಿತು. ಈಗ ಈ ವಮ್ಮದ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಾಜಿಯು ಮಧುಗಿರಿಗೆ 5 ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲರುವ ಶಂಭೋನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲ ಹೀನಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜನ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲ ಶಿಥಿಲವಾದ ಕೋಟೆಯ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ವೆಂಕಟರಮಣ ಮತ್ತು ಮಲ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಗೋಪುರ ಮತ್ತು ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಟಪಗಳು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡವು. ಮಧುಗಿರಿಯಲ್ಲ ಮೂರು ಸುಂದರ ಕೊಳಗಳು, ಬೃಂದಾವನದ ನಿರ್ಮಾಣವಾದವು. ಹೈದರ್ ಮತ್ತು ಟಿಪ್ಪುವಿನ ಕಾಲದಲ್ಲ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಭದರಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಇಂದಿಗೂ ಮಧುಗಿರಿ ದುರ್ಗದ ಬಹುತೇಕ ಭಾಗವು ಸುಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಇದರ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಇರುವ ಅನೇಕ ಸ್ಮಾರಕಗಳು ಬಿಜ್ಜಾವರ ಮತ್ತು ಮಧುಗಿರಿಗಳನ್ನು ಆಳಿದ ಮಹಾನಾಡು ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಸ್ಮರಣೆಗೆ ತರುತ್ತಿವೆ.

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು :

1. ಮಧುಗಿರಿ ಮಹಾನಾಡ ಪ್ರಭುಗಳ ವಂಶಾವಳಿ
2. ನಾರಾಯಣಚಾರ್ ಕೆ.ಮಧುಗಿರಿ ಚರಿತ್ರೆ : ಪುಟ 14
3. ಅದೇ ಮಧುಗಿರಿಯ ಚರಿತ್ರೆ, ಪುಟ 16
4. ಮಧುಗಿರಿ ಮಹಾನಾಡ ಪ್ರಭುಗಳ ವಂಶಾವಳಿ 4-37
5. ಅದೇ
6. ಇಮ್ಮಡಿ ಚಿಕ್ಕಭೂಪಾಲ ಸಾಂಗತ್ಯ, ಸಂಧಿ 13
7. ಎ.ಕೆ., ಸಂ.XII, ಮಧುಗಿರಿ 21
8. ಮಧುಗಿರಿ ಮಹಾನಾಡ ಪ್ರಭುಗಳ ವಂಶಾವಳಿ

9. ಎಂ.ಎ.ಆರ್. 1981 ಪುಟ 56
10. ಎ.ಕೆ., ಸಂ.XII, ತುಮಕೂರು 66
11. ನಾರಾಯಣಚಾರ್ಯ ಕೆ., ಮಧುಗಿರಿ ಚರಿತ್ರೆ, ಪುಟ 37
12. ಮುಮ್ಮಡಿ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿರೂಪಣೆ
(ಕೃಪೆ ಡಾ.ಬಿ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿಯವರಿಂದ)
13. ಮುಮ್ಮಡಿ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡ, ಅಭಿನವ ಭರತ ಸಾರ, ಪುಟ 325
14. ಇಮ್ಮಡಿ ಚಿಕ್ಕಭೂಪಾಲ ಸಾಂಗತ್ಯ, ಸಂಧಿ 17
15. ಲಾಯಿಸ್ ರೈಸ್, (ಸಂ), ಮೈಸೂರು ಸಂ.1, ಪುಟ 350
16. ಮೈಸೂರು ದೊರೆಗಳ ಪೂರ್ವಭ್ಯುದಯ, ಪುಟ 50
17. ಎ ಡಿಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟ್ ಕೆಟಲಾಗ್ ಆಫ್ ದಿ ಕನ್ನಡ ಮಾನ್ಯುಸ್ಕ್ರಿಪ್ಟ್, ಪುಟ 33